

Anul I.

15 Iunie 1924.

Nr. 6.

ȘCOALA NOASTRĂ

REVISTĂ PEDAGOGICĂ-CULTURALĂ

ORGANUL OFICIAL AL REVIZORATULUI ȘCOLAR, AL COMITETULUI ȘCOLAR JUDEȚEAN ȘI AL ASOCIAȚIEI ÎNVĂȚĂTORILOR DIN JUDEȚUL SĂLAJ.

SUMAR:

Alcoolismul la sate. *Nicolae Nistor.*
 Muzeele din Transilvania și necesitatea creării unui Muzeu sau Palat Cultural în Zălau. *Dr. Nicodim Cristea.* — **Cronica.** — **Știri școlare.**
Partea oficială. — **Posta Redacției.**
Achitarea abonamentelor.

ZĂLAU, TIPOGRAFIA S. SERES.

D. S. D.

.....

.....

.....

Posta
 jud. Sălaj.

COMITETUL DE REDACȚIE :

REDACTOR :

NICOLAE NISTOR.

MEMBRI :

IOAN MANGO, GRAȚIAN CAPĂȚĂ,
SIMION OROS, EMIL POCOLA,
PETRU MODREANU.

COLABORATORI :

VICTOR BOȚAN, VALENTIN CÂMPIAN, GAVRIL CÂMPIAN, IOAN CIOBAN, IOAN CODREANU, IOAN GOZMAN, AUREL JEPUREAN, TEODOR ILEA, IOAN LUCA, DUMITRU MĂRGINEANU, IOAN MATEIU, GHEORGHE MATIEȘAN, GHEORGHE MODREANU, NICOLAE OȘIAN, ALEXANDRU POP (subrev.), GHEORGHE ȘIMON și POMPEIU ȚOLCA.

Revista apare în 1 și 15-a fiecărei luni, cu excepția lunilor de vară, pe 12—16 pagini.

Abonamentul pe 1 an pentru Corpul didactic 120 Lei, iar pentru Comitetele școlare și particulari 160 L.

Manuscrisele destinate pentru revistă se vor scrie ceteț și numai pe o față a hârtiei. Manuscrisele nu se înapoiază. Scrisori neplătite nu se primesc.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

ZĂLAU, BIROUL REVIZORATULUI ȘCOLAR.

ȘCOALA NOASTRĂ

REVISTĂ PEDAGOGICĂ-CULTURALĂ

Alcoolismul la sate.

Mai zilele trecute Prefectura județului printr'o circulară adresată tuturor oficiilor publice semnala marea primejdie ce amenință satele noastre — unde se înmulțesc cârciumele în mod îngrozitor și se consumă alcool cu nemiluita — și cerea sprijinul învățătorilor și al preoților pentru stăvilirea acestui rău, care roade la rădăcina neamului nostru. Strigătul acesta de alarmă îl auzim, de-o bucată de vreme pretutindenea. A răsunat în Parlament, l-am auzit și în ședințele sfântului Sinod, l-am cetit în pastoralele tuturor prelaților noștrii bisericești iar la cercurile culturale, conduse de învățătorii noștrii, îl auzim aproape la toate întrunirile. Și cu toate acestea cine ar putea spune, că aceasta mișcare — unde s'au mobilizat atâtea forțe — a avut efect, că astăzi se bea mai puțin decât ieri, sau că astăzi sătenii noștrii bat cu mai puțină ardoare treptele cârciumilor? Intreaga mișcare de până acuma își poate strânge rezultatele în următoarele: O Prefectură oarecare a închis câteva sute de cârciume, câteva sate din Moldova sau legat cu jurământ să nu mai cheltuiască nici o para pentru aceasta otravă trupească și sufletească, iar banii să-i întrebuițeze pentru construcții școlare sau alt interes obștesc. Atât și nimic mai mult. Se bea mai departe deci cu aceiași lipsă de cumpăt și ca o urmare firească, copiii se nasc pe zi ce merge tot mai piperniciți iar la cercurile de recrutare se pre-

zintă elemente tot mai slăbuțe și cu pieptul tot mai îngust. Pricina deci, nu trebuie căutată oare în altă parte?

Oricâtă propagandă s'ar face contra alcoolului, ea nu va avea nici un rezultat, dacă legiuitorul nu va fi călăuzit, în viitor, de laturea culturală a problemei, iar nunumai de *interesele fîscului* ca până acuma. Venitele pe cari le aduc — în bugetul țării — fabricile de spirt, brevetele pentru licență, cu siguranță sunt mult inferioare, în avuția națională, pierderilor suferite de pe urma consumării alcoolului: copii morți înainte de vreme, tineri cari nu pot conta în apărarea țării, boli incurabile, cari lipsesc mii de familii de pâinea cea de toate zilele și de-o educație familiară cinstită. Nu mai vorbesc de apucăturile urite, predispozițiile criminale ale atâtor progenituri, născuți din părinți alcoolici, cari consumă numai și prin vieața ce-o duc obligă societatea le cheltueli considerabile.

Pentru dragostea ce-o port școlii românești și poporului în slujba căruia mă gădesc trebuie să pomenesc aicea — fără de nici o răutate — și de tendința nenorocită a politicianismului de-a creia din alcool *o forță electorală*: îndreptățirea fiecărui cetățean de-a fierbe rachiu și acordarea de licențe de beuturi pe seama „alor noștri”. Toate acestea fac ca mișcarea contra acestei plăgi să nu dea nici un rezultat, iar intelectualii satelor — văzându-se nesprijiniți de puterea statului — să privească aceasta problemă cu aceiași ușurința cu care o privesc factorii de conducere și cu răspundere ai țării.

Și-i un mare păcat, că această mare chestiune nu și-a găsit încă deslegarea nici astăzi după 6 ani de vieață națională!

Zălau în ziua Eroilor 1924.

Nicolae Nistor.

Muzeele din Transilvania și necesitatea creării unui Muzeu sau Palat Cultural în Zălau.

De: **Dr. Nicodim Cristea.**

Mulți manifestă atâta ironie și sarcasm față de chestiunea muzeelor, că de multe-ori îți vine ați pierde orice iluzie cu privire la dezvoltarea acestor așezăminte de cultură în cadrele țării noastre. Ironia și sarcasmul obișnuit la noi în materii foarte importante din punct de vedere național, cum este și problema muzeelor românești, te fac să meditezi adânc asupra ei și să aperi cu toate puterile instituția aceasta indispensabilă în istoria țărilor și popoarelor civilizate.

Suntem datori a apăra de o parte instituția, ca atare și de altă parte ni se impune datorița a lucra neobosit pentru naționalizarea muzeelor existente și pentru înființarea acestora în orașele principale, unde lipsesc muzeele regionale. Datorița aceasta ni se impune din mai multe motive.

Întâi, fiindcă avem nenumărate cazuri, când străinii să mândresc cu comorile noastre și cumpără pe întrecute capodoperele specifice neamului românesc, iar noi în schimb ne pierdem timpul liber în discuții sterpe și sofistării inutile. Al doilea, fiindcă muzeele de azi din Transilvania sunt unilaterale și tendențioase, lipsind parcă intenționat din ele etnografia, arta și istoria românească, cași când noi am fi o insulă numai în marea ungurească, deși ca număr suntem mult superiori Ungurilor. Al treilea, fiindcă, chiar Ungurii ne dau ideea ridicării unor muzee sau palate culturale, precum o face aceasia b. o. fostul primar al orașului T.-Mureș în anul 1913, numit: Gheorghe Bernády, care spune întrun articol următoarele: „În tinerețea

mea un timp mai îndelungat, la început inconștient, mai târziu conștient, eram spectatorul, martorul mut, în împrejurările cele mai deosebite, al acelei lupte, fără sânge, dar furioase și desperate, care se desfășură în aceasta parte a țării între fiii de diferite limbi ai Statului maghiar. Observând pericolul, ce amenință ungarimea ardeleană, după cumpănire și chibzuire serioasă am ajuns la convingerea, că lupta aceasta numai atunci se poate termina cu învingerea rasei maghiare, în părțile ardeleni numai atunci se poate susține superioritatea acestei rase, dacă fiii locuitori în aceste ținuturi ai maghiarimii în privința culturală și economică vor câștiga acele arme, cari sunt indispensabile necesare pentru terminarea cu izbândă a luptei." — Din ideea aceasta s-a născut palatul cultural împreună cu muzeu din Tg.-Mureș, precum s'au înființat aproape în toate orașele principale ale Transilvaniei muzee naționale, județene sau speciale, ca tot atât de redute de apărare a intereselor ungurești.

Pentru a înțelege mai bine situația muzeelor din Transilvania, cari sunt opera veacului XIX, află de bine a cerceta puțin originea și dezvoltarea acestor așezăminte culturale în statele Europene înainte de data ivirii lor în Transilvania.

Cuvântul „muzeu“ derivă dela cele nouă Muze-zeite din timpul Grecilor și înseamnă: „lăcașul Muzelor, la care veneau cei ce se dedicau științelor și artelor.“

Abia în veacul III aflăm muzeele create cu scopul urmărit astăzi, adică: adunarea obiectelor de toate categoriile. Sanctuarul din Daphne, palatele Ptolomeilor și cele din Pergamos, reședința Regelui Pyrrhos în Ambrakia sunt cele dintâi muzee de natura aceasta.

La Romani aflăm Muzeul lui Asinius Pollio, care la îndemnul lui Iuliu Cezar își expune colecțiile publicului. Acesta este primul muzeu modern întrebuițat nu numai pentru cercul strâmt al aristocrației, ci și pentru publicul mare.

În statele occidentale ale Europei vedem, că muzeele trec prin trei faze. Colecțiile vechi au un caracter aristocratic, nefiind ordonate obiectele după vre-un principiu pedagogic și delectându-se în ele numai proprietarul aristocrat și mediul curții sale. Asta e faza primă. Democratizarea muzeelor începe mai târziu, devenind muzeele mai sistematice și deschizându-se pentru publicul de specialiști, adică pentru diletanți, artiști și savanți, — în faza aceasta — a doua — rămân muzeele până

la finea veacului XVIII. In faza aceasta putem aminti colecțiile Bizanțului, ce erau depozitate in temple, băi publice și palate, care aveau scopul de a-și arăta luxul in fața vizitatorilor specialiști. Antichitățile romane formează obiectul unui viu interes in veacul XIV la Italiani. Inițiativa particulară produce muzeele cele mai prețioase din epoca Renașterii, in care vom căuta și originea muzeelor de azi. Primăriile orașelor și familiile nobile patriciene se intrec in crearea muzeelor din veacurile XVI și XVII. Statul abia la anul 1750 înțelege chemarea sa in sprijinirea acestor instituții prin înființarea Muzeului Britanic din Londra, ce sa înființat prin Parlament. Democratizarea adevărată a muzeelor o aduce numai veacul XIX, organizându-se muzeele după principii moderne pedagogice, prin cari să se poată face și educația maselor. In faza aceasta — a treia — Muzeul devine un factor cultural de mare insemnătate, contribuind la întregirea cunoștințelor câștigatn în familie și școală și învățând pe elevi prin distracție, ceiace lasă urme adânci in sufletul băeților de școală, făcând din muzeu un mijloc de educație ideală.

La Români cronicarul Dimitrie Cantemir din veacul XVII este primul scriitor, care amintește cuvântul „muzău” înțelegând sub acesta : „cămărilor, unde stau la citeală și învățatură.”

Mai vechi, ca muzeele din Transilvania sunt colecțiile școlare recomandate de ordonanța lui Maria Terezia : „Ratio Educationis” și impuse prin „Planul de organizare” a Ministrului dela 1849 : Conteles Thun. Colecțiile mai importante sunt : ale Liceului Bethlen din Aiud și Liceului din Blaj.

Muzeele din Transilvania sunt de diferite soiuri. Avem adică muzee naționale, județene, speciale și palate culturale.

Muzeele naționale sunt : 7.

Muzeul „Asociațiunei pentru literatura și cultura poporului român” este „oglanda fidelă a tot, ce România întregită și în deosebi Dacia superioară posedă, ca artă, etnografie, arheologie, numismatică, economie, armament, științe naturale, industrie și comerț etc.” precum se accentuează in broșura : „Din problemele Asociațiunei.” Inființarea muzeului a propus-o Secretarul Dr. Cornel Diaconovich la 1897, inaugurându-se muzeul la 1905 in cadrul unor serbări foarte înălțătoare. Muzeul numit și „*Casă Națională*” cuprinde pre lângă o sală festivă de concerte și conferințe : un Muzeu istoric și unul etnografic. — A costat 1 8.426 Cor. La 1909 se lucrează mai mult, ca de obicei pentru

îmbogățirea lui, cutreierând Secretarul de atunci O. Tăslăuanu toată Transilvania pentru colecționarea obiectelor. Azi are 9 secții și este cel mai mare muzeu etnografic din Ardeal, dovedind noi și prin aceasta importanța și superioritatea etnografiei românești față de produsele etnografice ale celorlalte națiuni conlocuitoare. Nu e mirare deci, că aceste produse specifice românești au trecut de mult granițele Țării și au stors admirația străinătății.

Muzeul Brukenthal e cel mai vechiu muzeu din Transilvania, fiind plasat și fondat de Guvernatorul din anul 1791 al Ardealului: Samuil Brukenthal în palatul său propriu. El a obligat pe succesorii săi prin testament „să țină deschis muzeul pentru public” și totodată a testat 36.000 floreni pentru îmbogățirea lui. Majoritatea obiectelor a strâns-o el însuși. Are 8 secții. Ceia-ce este muzeul Asociațiunii pentru noi, este muzeul Brukenthal pentru Sași. Galeria de tablouri este cea mai frumoasă în Transilvania și a doua în Ungaria veche. Aici aflăm eternizate chipurile martirilor neamului nostru: Horia, Cloșca și Crișan de penelul artistului sas: Iohan Martin Stock. Sunt importante manuscrisele vechi și diplomele Domnilor Români, pe cari le consultează cu deosebită râvnă istoricii noștri. Secțiile culturale sunt mai bogate în muzeul acesta, ca și în muzeul Asociațiunii, unde este mai bogată secția etnografică. Deosebirea aceasta se explică prin faptul, că muzeul Brukenthal este opera unui aristocrat bogat, pe când muzeul Asociațiunii noastre e rodul străduințelor unui popor sărac și fără protecție la marii vremilor de atunci.

Muzeul Național din Sf. Gheorghe este muzeul Săcuilor, fiind zidit în stil maghiar săcuesc la inițiativa și cu concursul prefectilor Potșa și Daniel din județele Ciuc, Odorheiu și Trei-Scaune și fiind fondat la 1875 de văduva lui Ioan Cerei. Muzeul a sporit mult prin donațiile și depozitele oficiale ale Inspectoratului muzeelor, care ținea să dea tot concursul acestui muzeu cu caracter pur unghuresc.

Muzeul Armenesc din Gherla, fondat la 1904 în locuința particulară a Directorului de liceu Songott, la care mai adaogă orașul în 1907 patru camere și un culoar la liceu. Din punct de vedere românesc este necesar acest muzeu, putând deosebi mai ușor cu ajutorul lui arta noastră de cea armenescă.

Spre deosebire de cele 4 muzee strict naționale mai sus înșirate, amintim două muzee, cari reprezintă toate națiunile din regiunea respectivă. Acestea sunt :

Muzeul Național al Transilvaniei din Cluj și Muzeul Bănățean din Timișoara. Caracteristica muzeelor acestora față de muzeele din Apus este, că la înființarea lor lucrează inițiativa particulară concentrată în societăți. Cea mai veche societate de natura aceasta este societatea, care a înființat muzeul Transilvaniei și sa înjghebat la anul 1859. Lipsind concursul Statului să înțelege, că muzeele din Transilvania nu pot rivaliza cu muzeele din Apus, cari b. o. în 1913—1914 primesc dela Stat subvenții fantastice, că Berlinul: 3,000.000, Muzeul Britanic: 5,000.000, Muzeul din Budapesta 2.000,000, Muzeul din București numai 347,240 Lei. *Muzeul Transilvaniei din Cluj*, (Erdélyi Múzeum) este plasat în 4 edificii. La I *Secția Antichităților* aflăm 7 secții speciale. Din punct de vedere al județului nostru sunt importante descoperirile din Porolissum, cari formează o podobă a secției Române. Porolissumul este cetatea Romană de pe vremuri din Moigradul de azi al Sălajului. La *Secția etnografică* aflăm donațiunea învățătorului Andrei Oros din Apahida, care a colecționat 6000 obiecte din domeniul etnografiei române și lea dat muzeului acestuia. Din muzeul acesta sau trimis la muzeul Național din Budapesta 2 săpături foarte importante din județul nostru și anume drugile de aur din Crasna și descoperirea a doua a tezaurului din Șimleul-Silvaniei din epoca migrațiunii popoarelor.

Secția II botanică are un herbar de 460,000 plante ; iată o pildă clasică de sânguință estraordinară pentru toți botaniștii noștri. *Secția III Zoologică* și *Secția IV Mineralogică*. *Geologică* sunt foarte bogate și admirate de toți vizitatorii străini. Aici vedem cele mai frumos cristalizate flori de aur din Roșia Munților-Apuseni, unde sau descoperit 6 table cerate, adecă table unse cu ceară, pe cari se scria zgăriindu-se literile cu un bețișor, cari table sunt cele mai vechi urme de limba străbunilor noștri. Aurul dela Roșia strălucește în toată splendoarea lui, fiind un titlu de mândrie pentru Romanii ce și-au întins hotarale imperiului lor până în Dacia.

Muzeul Bănățean din Timișoara. E fondat la an. 1872, dintrânsul se transportă în 1918 la Budapesta 90 obiecte — monede rare, pentru a nu rămâne în mâinile Românilor ajunși

la cârmă, iar la 1919 se transportă muzeul Regimentului de Infanterie 61 și 186 obiecte de valoare extraordinară la Belgrad, făcând Sârbii prin această procedură o pagubă de câteva sute de mii de lei țării noastre. Caracteristica muzeului, vrednică de menționat este, că să țină seamă la Secția etnografică și artistică de Români și Sârbi, nu numai de elementul dominant precum se face în organizarea tuturor muzeelor din Transilvania. Șovinismul unguresc pare a fi contrabalansat de influința elementului nemțesc, care are mare trecere în conducerea afacerilor orașului Timișoara, de care se administrează și muzeul bănățean.

Între muzeele naționale se poate înșira și *Muzeul Săsesc din țara Bârsei*, ce sa fondat în Brașov la an. 1908 de Iuliu Teutsch fabricant și patru consoți. Conține mai multe obiecte săsești din țara Bârsei, adică din județele locuite de Sași, ce sunt în apropierea Brașovului.

Deosebită importanță pentru noi prezintă muzeele județene, cari sunt scoana județelor, în cari sau înființat. Dintre acestea mai importante sunt :

1. *Muzeul județean din Alba Iulia*, fondat la 1886 de Societatea istorică, arheologică și de științe naturale din Județul Alba-Inferioară „Cuprinde fără deosebire de rasă și religie tot județul”, precum se spune în anuarul anului 1899. Societatea aceasta a lucrat cu-o râvnă neîntrecută pentru adunarea obiectelor, săpând în decurs de 24 ani mai mult de 10,000 metri [] împrejurul cetății și pe dealurile plantate cu vii. Este cea mai harnică societate din Transilvania, care sa ocupat foarte intensiv cu îmbogățirea muzeului, ce are colecționate 17,155 obiecte antice, cu ajutorul cărora se poate reînvia ușor trecutul străbunilor din Apulum Alba Iulia de azi.

2. *Muzeul județean din Oradea-Mare*, fondat la 1872, este relativ mai puțin încărcat, ca alte muzee din Transilvania și are o clădire impozantă, ce-i dă un aspect sărbătoreesc. Muzeul din Alba Iulia se deosebește de muzeul din Oradea-Mare, prevalând în cel dintâi materialul de pe timpul Romanilor, iar în al doilea industria și arta, înfloritoare în județul Bihor.

De remarcat este :

3. *Muzeul județean din Deva*, înființat la 1880 din inițiativa președintelui de Tribunal Fr. Solyom Fekete, care conține cea mai bogată colecție din Transilvania în ce privește cărămizile

sigilate ale județului Hunedoara, reliefurile și inscripțiile templului lui Mitras din Sarmizegetuza Grădiștea de azi; toate acestea sunt de valoare arheologică nespusă pentru neamul nostru.

4. *Muzeul județean din Careii-Mari al județului Satu-Mare*, fondat la 1901. În județul acesta sunt 3 muzee, dintre cari mai important este :

5. *Muzeul orașului Baia-Mare*, care pre lângă obiectele, ce privesc trecutul artistic al orașului, conține multe obiecte strănse din județ.

Al treilea tip de muzee este :

1. *Muzeul orașului Sighișoara*, care conține obiecte privitoare la cultura orașului, având 12 camere deschise la anul 1898. Ca muzeu orașenesc se poate considera în parte și muzeul orașului Baia-Mare, precum am amintit mai sus.

Ca muzee specifice sunt de relevant :

1. *Muzeul Ballyaneum în Alba Iulia — cetate* — fondat la 1912 de Episcopul Rom. Cat. al Ardealului Gustav Majláth. Este muzeu bisericesc, conține colecția cea mai însemnată de manuscrise vechi iluminate și de incunabile cu decor artistic. Aici amintim, că la reședințele mitropoliilor noastre românești din Sibiu și Blaj încă s'au făcut toate pregătirile pentru fondarea unor muzee bisericești, cari să cuprindă toate obiectele referitoare la trecutul acestor biserici. Mai a'les la Blaj s'au strâns foarte multe obiecte de natura aceasta. Publicul românesc așteaptă cu nerăbdare desvoltarea și inaugurarea acestor muzee.

2. *Muzeul Societății Ardelene de științe naturale*, fondat în Sibiu la 1848 are colecționate 856 obiecte câștigate cu mari jertfe materiale din Africa, China și Iaponia. Este unicul muzeu în Transilvania de natura aceasta.

3. *Muzeul Societății Ardelene a Carpaților în Sibiu*, fondat la 1895, are azi 3 odăi țărănești : 1. românească, alta ungurească și a treia săsească.

4. *Muzeul de arme al orașului Sibiu*, fondat la 1862 de comisarul de poliție Carol Platz este singurul și cel mai mare muzeu de arme al Transilvaniei. Una mie obiecte — arme — de tot soiul sunt descoperite în Ardeal. Valoarea armelor păstrate aici este foarte mare.

5. *Muzeul de arte și meserii din Cluj*, s'a deschis la 1888, prezentându-ne lucruri foarte frumșase din arta industrială modernă.

6. *Muzeul Industrial din Târgul-Mureș*, înființat la 1872 este susținut de școala industrială din acel oraș.

7. *Muzeul Carpaților din Casa Regelui Matei Corvin Cluj*, deschis la 1902, este un muzeu etnografic, central al Ardealului fără deosebire de naționalitate, care a servit sub vechiul regim nu numai cultura, ci și propaganda maghiară. 2 camere mici conțin obiecte în strânsă legătură cu epoca regelui Matei Corvin.

8. *Muzeul Societății Kölcsei din Satul-Mare*, deschis la 1905. Este al treilea muzeu din acest județ, având și o bibliotecă de 5354 volume.

9. *Muzeul Poetului Arany în Salonta*, înființat de un comitet, care și-a propus eternizarea memoriei aceluși poet, și astfel muzeul conține tot, ce poate contribui la păstrarea amintirii acestui om de mare valoare pentru unguri.

10. *Muzeul de relicvii maghiare în Cluj*, fondat la 1892 de ziaristul Stefan Kuskó pentru colecționarea obiectelor, cari amintesc lupta pentru independență din anii 1848—1849.

În fine ținem să amintim cel mai practic tip de muzeu, care conține nu numai muzeul propriu-zis, ci și biblioteca indispensabilă în dezvoltarea culturală a unui popor, o sală de conferințe și concerte, și multe săli de lectură. — Astfel de muzeu numite și palate culturale avem patru.

1. *Palatul Cultural din Arad*, sa deschis la 1913, fiind edificat cu concursul tuturor factorilor mai de seamă din acel județ, a costat aproape un milion de coroane. — Directorul Palatului Cultural este funcționarul orașului. Atât muzeul cât și în special biblioteca s'au îmbogățit în timpul din urmă considerabil cu donațiile de mare importanță națională ale văduvei istoricului Xenopol, și prin donația Ministerului Muncii de 1567 volume. Biblioteca Xenopol donată palatului cultural este de 2200 volume. Din punct de vedere românesc aflăm puține obiecte românești din epoca regimului unguresc, ca o dovadă, că nici în județul cu populație covârșitoare românească a Aradului nu s'a dat nici o atenție elementului românesc. Fluierul lui Iancu s'a păstrat aici ca un fel de advertisement pentru puternicii zilelor de atunci, cari vor vedea schimbarea vremilor de asupra a românilor în vremuri de mărire și bucurie pentru toți liii româniei întregite, vrăjiți de amintirea fluierului, cu care și-a mângâiat ultimele zile ale vieții: Regele Munților Avram Iancu.

2. *Palatul Cultural din Târgul-Mureș*, a costat aproape 800,000 coroane, la care Statul a contribuit cu 600,000 coroane. Este proprietatea orașului, având o bibliotecă de peste 20,000 volume, o pinacotecă cu 91 tablouri și trei sculpturi, un conservatoriu de muzică, un cinematograf și loc pentru colecțiile etnografice. A servit până la preluarea imperiului ideea de stat unitar maghiar, fiind sub influența arhișovinismului unguresc, reprezentat de Primarul de atunci Gh. Bernadi, care a lucrat — precum am văzut și la începutul acestui articol — foarte mult pentru întărirea culturală și economică a conaționalilor săi. Palatele Culturale din Arad și Târgul-Mureș sunt adevărate capodopere ale vremii de atunci și ar fi o mare greșală națională, când n'am incerca în toate județele României-Mari, să luăm ca pildă ideea de a înființa palate culturale de natura aceasta, căutând să servim și noi interesele neamului și Statului prin zidirea fortărețelor acestora, fără cari ne vom zbate încă multe decenii în intunecul și nesiguranța, caracteristică poporului, ce nu are unde să-și plece capul în orele de recreație și fortificație sufletească.

Mai avem palate culturale în orașele Sighet și Turda, cari însă nici pe departe nu se pot asemăna cu cele dinainte și au mare nevoie de a fi îmbogățite și sprijinite de factorii competenți ai locului și de toată suflarea românească.

Acest tip de muzeu împreună cu bibliotecă și săli de conferințe și lectură mai mult în vederile Comitetului Central al „Asociațiunii pentru Literatura și Cultura Poporului Român”. Casa Națională din Sibiu a „Astrei” noastre încă este un Palat Cultural și Asociațiunea dorește să provadă toate centrele mai de seamă cu atari case naționale, fără cari nici de cum nu se poate inchipui incheierea rândurilor Societății Românești. De reușita loteriei „Asociațiunii” atârnă foarte mult realizarea acestui program de muncă și precum Ungurii și-au jertfit tot creștarul — ca Stat și societate — pentru muzeu și bibliotecă, tot așa avem noi datorință sfântă a sprijini acțiunea Asociației pentru realizarea programului său de muncă. Dacă stăpânitorii de ieri au ridicat muzeu în amintirea unui Arany, Kölcsei s. a. cu atât mai vârtos trebuie să ne dăm seama de înălțimea morală a bărbaților vrednici din trecutul național și cultural al nostru și să jertfim obolul și stăruințele noastre pentru eternizarea memoriei martirilor neamului: Mihai Viteazul, Horia, Cloșca și Cri-

șanu, Avram Iancu, a bărbaților mari, pe cari ia dat Transilvania, ca Simion Bărnuțiu, Andrei Șaguna, Gheorghe Coșbuc și atâția alții, cari au lăsat urme neșterse în istoria neamului românesc.

Este dureroasă pentru fiii Sălajului constatarea lipsei unui muzeu județean sau palat cultural în vre-un centru al acestui județ. Numai 5 județe din Transilvania sunt în starea aceasta, lipsind muzeul în comunele urbane: Bistrița, Dej, Diciosânmărtin, Făgăraș și Zălau. Drept aceea este timpul, să ne dăm seama cu mic cu mare de aceasta lipsă, căutând să facem și noi începutul stăruințelor pentru soluționarea acestei chestiuni. Din istoricul desfășurat în articolul acesta am văzut, cum multe descoperiri din județul Sălajului impodobesc azi muzeele din Cluj și Budapesta, precum sunt descoperirile dela Crasna, Șimleu și Porolissum. Avem informații pozitive, că foarte mulți intelectuali de ai noștri păstrează în casele lor particulare atâtea obiecte de mare valoare națională, cari nefiind îngrijite sistematic și de un expert, se strică și azi mâine nu mai au nici o valoare. Toate aceste obiecte imprăștiate în cele 240 comune ale județului ar fi indestulitoare pentru a inaugura muzeul nostru din Zălau, care deocamdată sar putea adăposti în două camere libere ale Primăriei orașului și după cum se va manifesta interesul intelectualilor noștri pentru acest așezământ de cultură, am avea atâtea modalități pentru asigurarea mai multor camere în acest oraș și cu timpul pentru edificarea unui palat cultural, îndată-ce starea materială a orașului ne va îngădui aceasta. — Precum s'au indeletnicit atâția intelectuali, ca Guvernator al Ardealului, Prefecți, Preoți, Directori de Școale, Președinte de Tribunal, Comisar de Poliție, Profesori și Invățători, Fabricanți și Meseriași — chiar cu înființarea de diferite muzee — tot asemenea am putea și noi atâția oameni de inimă și fapte să pornim o întinsă propagandă pentru strângerea tuturor obiectelor, ce stau părăsite și ruginite în atâtea comune ale județului nostru. Nici cei-ce le păstrează obiectele vrednice de a fi depozitate în muzeu și nici neamul, sau savanții noștri n'au nici un folos din faptul, că să ascund sau pierd atâtea comori ale județului, cari fiind trimise la reședința județului ar da material pentru amenajarea unui muzeu regional-județean și ar forma baza viitorului Palat Cultural, la care cu timpul ar alerga — cred — toți cei-ce au la inimă înaintarea poporului din acest județ.

Drept aceia apelez la simțul de bun Român al tuturor intelectualilor acestui județ să binevoiască a trimite la adresa Comitetului Despărțământului Zălau al Asociațiunii, și-a subsemnatului ca director, ori secretarului Nicolaie Nistor obiectele, cari le donează pentru acest muzeu, luând noi obligamentul a deschide o rubrică permanentă în ziarele din acest județ, în care se vor publica toate donațiunile, servind aceste donațiuni ca pildă pentru toată lumea, căreia îi incumbă datorița a sprijini înființarea grabnică a acestui așezământ de cultură, ce va păstra cu sfințenie toate obiectele importante din acest județ fără a excepționa primirea obiectelor națiunilor conlocuitoare cu noi, cari vor să-și dea concursul la îmbogățirea acestui muzeu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Notă : Datele cuprinse în această conferință, ce s-a ținut la Casina Română din Zălau, sunt luate din cartea : Muzeele din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș de Dr. Coriolan Petranu.

CRONICA

IDEI ȘI FAPTE

Inspecțiuni școlare. În cursul luni Maiu Dl. Inspector-Șef Simion Gocan și Dl. Inspector Gh. Tulbure au vizitat mai multe școli primare din județul nostru.

Conferințe sanitare. Serviciul sanitar al județului a luat măsura să se țină în comunele fruntașe din județ o serie de conferințe cu subiect igienic, de către medicii de circumscripție. Cercurile culturale primesc deci un ajutor prețios în munca lor pentru ridicarea țăranimii. Învățătorii și preoții au datoria să sprijinească aceasta acțiune folositoare, care tinde la delăturarea celor mai mari plăgi sociale: alcoolismul, sifilisul și tuberculoza.

Banca Porolissum din Zălau. E o datorie patriotică ca intelectualii sătelor noastre să atragă atențiunea satenilor asupra înființării acestei bănci românești, care acordă împrumuturi cu 20%, deci cu mult mai avantajos decât băncile streine. Banca este instalată în Strada Libertății, față în față cu școala normală

de băeți. Ore de oficiu atât înainte de masă cât și după masă.

10 Maiu batjocurit. Zece Maiu — sărbătoarea noastră națională — s'a prăsnuit la Zălau cu toată solemnitătea. Au azistat toate autoritățile, armata, școlile inclusiv cele minoritare. O detestabilă impresie a lăsat felul cum s'a prezentat școala medie de fete (confesională reformată). În fruntea convoiului elevelor — cari purtau toate fundă neagră în cosiță — drapelul nostru național era purtat de servitoarea școlii. — Direcțiunea acestei școli a găsit de cuviință, că și atunci când neamul nostru își serbează cele mai scumpe evenimente istorice, poate să sfideze și să batjocorească drapelul, care reprezintă țara. Dacă se va continua tot astfel cu siguranță că la anul viitor corpul didactic al acestei școli va fi reprezentat prin servitorul ei. În fața acestei batjocuri autoritățile noastre n'au nimica de zis?

Construcții școlare. —

Pentru noile construcții școlare On. Minister al Instrucțiunii publice a ordonat suma de 290.000 de Lei. Cu sumele colectate de noi pentru acest scop dispunem de $\frac{1}{2}$ milion lei. De prezent se lucrează cu multă râvnă în toate părțile județului la strângerea materialului noilor construcții școlare. În comuna Sighet s'a depozitat întreg materialul, la Vașcapauă comitetul local a început fabricarea cărămizilor și transportul varului și al nisipului. Lemnele le-au transportat încă din luna Aprilie. Din plasa Cehul-Silvaniei încă primim vești din cele mai promițătoare: Dl. Primprețor Bancoș cu ziua de 1 Iulie va avea cărămidă arsă pentru 3 sale de învățământ. Lemnele sunt transportate, iar peatră de temelie în curs de transportare. — Când semnalăm această activitate frumoasă pe care o depun comitetele de construcții nu putem trece cu vederea de-a arăta și pe acelea, care nu-și înțeleg pe deplin chemarea lor. Comunele Rachiș și Gălpăia nici până în prezent nu și-au tăiat lemnele de construcție. Tot timpul au încheiat la procese verbale și-au protestat, că li s'au marcat lemnele într'un loc nepotrivit. În forma aceasta

niciodată nu vor avea școală iar comuna Gălpăia pierde și ajutorul de 40.000 votat din partea Ministerului. — Pentru orientare comunicăm tuturor, că planul noului edificiu școlar îndată ce va fi multiplicat de către serviciul de poduri și șosele se va distribui fiecărui comitet de construcție. Dnii secretari ai comitetelor ne vor arăta în fiecare lună stadiul în care se găsesc lucrările.

Arborele Incoronării.

Școala primară de stat Zălau în ziua de 8 Maiu a. c. a ținut o frumoasă serbare școlară cu prilejul sădirii arborelui încoronării. Au luat parte toate autoritățile locale. Directorul școlii I. Gozman a ținut o frumoasă cuvântare ocazională scoțând în evidența luptele seculare pe cari le-a purtat neamul românesc pentru realizarea idealului nostru național: Unirea tuturor Românilor. În același sens vorbește învățătorul Alex. Szabó dela secția maghiară. Corurile școlii conduse de Alex. Pop și Elena Zombori intonează mai multe cântece. La rădicina arborelui se îngroapă într'o sticlă, actul comemorativ cu următorul cuprins: „ȘTEJARUL REGELE FERDINAND I” — „Precum Goronul lui Horea dela Țebea a vestit suferințele

poporului românesc secolii de-arândul așa tu ștejar al încoronării primului nostru Rege al tuturor românilor, care de azi incolo vei purta numele de „Ștejarul Ferdinand I.” — să veștești vitejiile și biruințele Neamului românesc și a gloriosului nostru Rege Ferdinand I. în vecii vecilor.”

Cercuri culturale. — În ziua de sf. Gheorghe — 6 Mai a. c. — s'a întrunit cercul cultural Gălpăia în comuna Creaca. Școala a fost prea puțin încăpătoare, ca să cu-

prindă nulfimea mare de popor și intelectuali, cari au luat parte la întrunirea cercului. Președintele cercului G. Câmpăian înv. și preot în comuna Gălpăia a vorbit: „Despre binefacerea școlii”, iar preotul local V. Moldovean despre: „Respectarea legilor țării.” — Elevii școlii din Creaca, sub conducerea învățătoarei Maria Moldovean au jucat piesa teatrală: „Vodă'n bae”, iar învățătorul V. Cimpoia din comuna Brebi a declamat poezia: „Imnul Intregirii.” N. N.

Ziua de 10 Maiu. Din toate părțile ne vin știri frumoase. Școlile noastre au ținut să sărbătorească ziua de 10 Maiu în toată dragostea ce se cuvine acestei zi mărețe. S'au rostit de către învățători cuvântări frumoase și s'au desfășurat programe bogate, cari au indușat sufletele ascultătorilor. În comuna Tihău, bunăoară, învățătorul A. Maxim a concentrat la această serbare — pe lângă elevii din comuna sa — și pe cei din comunele : Gălgău, Prodănești și Var conduși de către învățătorii lor. Mai bine de 200 de elevi cu părinții și cu învățătorii lor, au luat parte la această serbare națională. Învățătorul local a ținut o conferință despre însemnătatea acestei zile. Au rumat declamări, cântece, jocuri executate de elevii celor patru școli. Dl. Inginer P. Georgescu, directorul minelor de cărbuni din comuna Tihău — care a contribuit mult la reușita serbării — a donat 600 de lei pe seama elevilor, cari se vor distinge la examenele de absolvire. A făcut o impresie fru-

moasă participarea — la această serbare — a întregului personal administrativ de la minele de cărbuni.

Tot o astfel de serbătoare înălțătoare a ținut cercul cultural Șamșod la care a luat parte preste 300 de elevi din comunele Chieșd, Curitău, Sigheț, Șamșod și Mocirla (din aceste două din urmă au azistat și secțiile maghiare), conduse de către învățătorii lor. Fiecare școală cu drapelul național în frunte și cântând imnuri ocazionale s'a îndreptat spre locul de adunare ales pentru acest scop sub un stejar, măreț pe care l-au botezat : „Stejarul lui Mihai Viteazul”. La umbra lui s'a desfășurat un program bogat la care au contribuit toate școlile.

Măsura aceasta de-a strânge mai multe comune laolaltă cu ocaziunea sărbătorilor naționale, contribuie la înfrățirea spintelor. O recomanăm învățătorilor noștrii, ca producătoare de bune rezultate educative. O singură condiție : să nu se consume beuturi spirtoase.

N. N.

Aceși sărbătoare în comuna Chișfalău. Nu pot descrie divinele emoțiuni ce le-am cules dela vlăstările neamului din comuna Chișfalău în 10 Mai.

Vedeam ochii umeziți, la bătrânii ca și la tinerii satului, la armonia dulce a cântecelor noastre românești, la poeziile, la jocurile noastre farmecatoare. Cum se imbulzea pădurea aceea de oameni, în haine albe, sub drapelul trei culori în curtea școalei să vadă pe revizorul școlar, care prin cuvinte bine înțelese, veștezea marile nedreptăți ale trecutului cari ne săpa groapa.

Atâta încredere pentru ziua de mâine din alipirea acestor săleni cari își cinstesc școala și învățătorul!

Nu sunt zile ușoare și fără greș — mai ales în comunele cu minoritățile bine întărite — adunările de prăznuire împreună cu poporul sătean. Învățătorul, stă în fața unei cete robuste cu sufletul făurit din frământarea îndelungată a mai multor veacurii, care ascultă cu cuviință și curăția lui mostenită din bătrâni, dar pe mai de lături are câți-va unguri și șvabi, câte un secretar, cari prin desechilibrul lor sufletesc, cu pălăriile pe cap mai tulbură bucuria mărețului ideal care s'a împlinit și care ne

înt'runește din an în an la 10/23 Mai.

Ne-a înălțat, inobilat, întărit sufletul, excursiunea alor 20 copii școlari, în costum național, așezați pe trei cără, înpodobite cu flori, sub steaguri națională, în frunte cu învățătorul lor Varhanielovski, doinând și chiuind ca în zile de praznic, plecând la frunțașă comună din jud. Sătmar, la Dorolț, să arăte românașilor de acolo, înghițiți de minoritari — jocurile naționale. S'a delectat, norodul Dorolțului în cântecele și arta jocurilor micilor vestitori ai vremilor mai bune.

Munca și fapta acestui învățător ne indeamnă, să dăm aripi sufletului nostru și să credem că prin o așa excursiune „muncitorii neresplățiți ai pâinii”, am întărit patria și neamul.

E. P.

In ziua de 28 Maiu a. c. a murit soția învățătorului Teodor Ille dela școala primară de stat Șimleul-Silvaniei.

Transmitem îndurera-tului soț și familiei sale sincerile noastre condolențe.

Redacția.

In aceasta parte a revistei se vor publica toate ordonanțele și circularele autorităților școlare superioare. Datorința directorilor și a conducătorilor autorităților școlare subalterne este, ca îndată după primirea revistei, să le înregistreze și execute conștient, în cel mai scurt timp.

Revizoratul școlar al județului Sălaj.

No. 748—1924.

Posturile vacante dela școlile primare din județul Sălaj.

In conformitate cu ordinul On. Minister al Instrucțiunii de sub No. 26740—1924, publicăm locurile vacante dela școlile primare din județul Sălaj, ce urmează a se întregi pe ziua de 1 Septembrie 1924.

a) *Școli urbane. Catedre vacante pentru bărbați:* Cehul-Silvaniei (1), Jibou (1).

b) *Școli rurale. 1. Catedre vacante pentru bărbați:* Acaș, Aleuș, Ban, Bălan, Bârsa, Bârsăul de jos, Băița, Benefalău, Bicăz, Blaja, Bocșița, Bocșa-română, Bodia, Boian, Bosna, Bozieș, Brebi, Brusturi, Buciumi, Bulgari, Cormi, Cosniciul de jos, Coniciul de sus, Cuceu Ciuta, Cehăluțiu, Cehalal-român, Cioara, Ciglean, Cerișa, Ciumărna, Chendrea, Chereuș, Chilioara, Derșida, Dobrin, Doh. Domin, Dumuslău, Fetindia, Firminiș, Fizeșiu, Guruslău-ung. Giurtelecul-Hod. Gărdani, Hereclean, Horoatul-rom., Hurez, Ponița, Husia, Husas u, Iaz, Inău, Jac, Lazuri, Mal. Marin, Mălădia, Mineu, Moara-Banfi, Moidad, Moigrad, Motiș, Nadișul-rom., Năpradua, Noțig, Oarța de sus, Orțița, Odești, Odorheiu, Orbou, Pătal, Pătălușa, Păușa, Peceiu, Preuteasa, Prodănești, Rachiș, Reghea, Romita, Someș-Seplac, Sâg, Sârbi, Subcetate, Șeredeu, Tămășești, Tohat, Țigani, Turbuța, Uileacul-Hod., Unimăt, Urminiș, Var, Va capauă și Valecăul-român. (La toate câte un post.)

2. *Catedre vacante pentru femei:* Asuajul de sus, Bârsăul de jos, Băsești, Cătălul-român, Cătălul-ung., Creaca, Cuceu, Cehei, Chieșd, Gălgău, Someș-Guruslău, Halmoșd, Năpradea, Nășfălău, Ortelec, Pria, Sălsig și Tresnea. (La toate câte un post.)

Cererile de numiri și transferări vor fi adresate Către Inspectoratul Învățământului reg. II. Oradea-Mare și se vor înainta prin acest revizorat, fiind însoțite de toate documentele necesare, cel mai târziu până în 25 Iunie a. c.

Cererile ce se vor înainta mai târziu nu vor fi luate în considerare.

No. 696—1924.

Conscrierea și afișarea listei eroilor români.

În baza ordinului On. Inspectorat școlar reg. II. No. 3794—1924, ordonăm dirigenților școalelor primare de stat din județ, să conscrie pe toți eroii români din comună, căzuți în război și lista lor scrisă cât mai frumos să o încadreze și afișeze în fiecare sală de învățământ având a se ținea cu aceasta ocaziune o mică serbare școlară în care se va arăta elevilor jertfa mare a acestor eroi, precum și recunoștința și cultul ce le datorim.

No 786—1924.

Participarea membrilor corpului didactic la sărbătorile naționale

Revenind asupra ordinului nostru No. 2261—1923, în conformitate cu ord. On. Minister No. 39661—1924, punem din nou în vedere tuturor membrilor corpului didactic primar din județul Sălaj, să participe la Te-Deumurile organizate cu prilejul sărbătorilor naționale.

Lipsa membrilor corpului didactic dela aceste manifestări este un rău exemplu pentru locuitori și face o impresie detestabilă asupra s tenilor și școlărilor.

No. 776—1924.

Examene de absolvire.

Ca întregire la ordinul circular No 706—1924, publicat în numărul special al revistei noastre, în conformitate cu ord Inspectoratului No. 4350—1924, comunicăm următoarele:

1. În intervalul din 10—20 Iunie școalele vor suspenda cursurile numai în zilele când fac excursiuni, în celelalte zile vor ținea cursuri conform programei oficiale.

2. Școalele minoritare cu drept de publicitate vor ținea examenele de absolvire în prezența delegaților desemnați în ordinul No 706. Se va da o deosebită atențiune dispozițiilor privitoare la predarea limbii române, istoriei și geografiei.

Se va menționa în ce măsură învățătorii minoritari posed limba statului.

Zălau, la 6 Iunie 1924.

Revizor școlar:

I. Mango.